

PENZUM LATINSKÝCH PRÁVNICKÝCH TERMÍNOV, MAXIM A SPOJENÍ POUŽÍVANÝCH V KAŽDODENNEJ PRAXI

A

- 1) **abalienatio** - scudzenie
- 2) **abbreviato** – skratka
- 3) **abdicio** – zrieknutie sa, odstúpenie z úradu
- 4) **ab intestato** - bez testamentu (o dedení zo zákona)
- 5) **ab initio** - od začiatku, na úvod
- 6) **abolitio** – 1. zrušenie zákona/rozsudku 2. druh milosti, zastavenie trestného konania
- 7) **abrogatio** - zrušenie zákona
- 8) **absente reo** – v neprítomnosti obžalovaného
- 9) **absentia** – neprítomnosť
 - **in absentia** - v neprítomnosti (napr. odsúdený)
- 10) **absolutio** - oslobodenie
- 11) **acquisitio** - nadobudnutie, získanie
- 12) **acta** - spisy, písomné podania,
 - **ad acta** - k spisom (pripojiť, odložiť ako vybavené, bezpredmetné)
- 13) **actio** - žaloba, nárok
 - **actio contraria** – protižaloba, vzájomná žaloba
 - **actio doli** - žaloba z podvodu
 - **actio empti** - žaloba kupujúceho proti predávajúcemu
 - **actio furti** - žaloba z krádeže na zaplatenie pokuty
 - **actio in personam/personalis** - osobná žaloba
 - **actio in rem** - vecná žaloba
 - **actio privata** – súkromná žaloba
 - **actio popularis** - verejná žaloba
 - **actio prima** - žaloba pred prvou inštanciou
 - **actio secunda** - druhostupňová žaloba
 - **actio ultima** - posledná žaloba, dovolanie
- 14) **actor** – žalobca
 - **actor publicus** – verejný žalobca
- 15) **actus** – konanie
- 16) **ad absurdum** - do nezmyselnosti (dokazovať nezmyselnosť alebo neudržateľnosť tvrdenia)
- 17) **a dato** - odo dňa, od vystavenia listiny
- 18) **addenda** – to, čo sa má doplniť, pripojiť (príloha, dodatok)
- 19) **ad exemplum** - napríklad
- 20) **ad hoc** - zatiaľ, k tomuto (spravidla keď sa hovorí o momente, resp. keď sa nejaká úprava týka iba konkrétneho prípadu/účelu)
- 21) **ad diem** - do dňa (posledný deň lehoty)
- 22) **a die** - od dňa (prvý deň lehoty)
- 23) **ad incertam personam** – pre neurčitú osobu
- 24) **ad literam** - do písmena, doslova
- 25) **ad personam** - so zreteľom na určitú osobu
- 26) **ad rem** - k veci (ne strácať čas okolnosťami, ale sústrediť sa na podstatu veci)
- 27) **adulterium** – cudzoložstvo
- 28) **ad usum proprium** – pre vlastné použitie, osoh
- 29) **ad usum publicum** - pre verejný prospech
- 30) **ad usum** - podľa zvyku, ako je zvykom
- 31) **adversarius** – protistrana, protivník v spore
- 32) **advocatus** - právny zástupca, poradca
- 33) **aequalitas** – rovnoprávnosť
 - **aequalitas iuris** – rovnoprávnosť pohľadá pri nadobúdaní majetku
- 34) **aequum et bonum est lex legum** - spravodlivosť a dobro je najvyšší zákon
- 35) **aequo animo** - s pokojnou myslou, spokojne
- 36) **aequum et iustum** - rovné a spravodlivé
- 37) **agenda** – to, čo treba urobiť, zoznam vecí na rokovanie
- 38) **agnatio** - právne príbuzenstvo
- 39) **agnatus** – pokrvne príbuzný
- 40) **alibi** – (dosl. inde) (obrana/dôkaz obvineného, že v čase zločinu bol na inom mieste)
- 41) **alienatio** - scudzenie
- 42) **alieni iuris** - nesvojprávny
- 43) **alieno nomine** - cudzím menom
- 44) **ambiguitas** – nejednoznačnosť, pochybnosť
- 45) **animus** - úmysel, vôľa
- 46) **anno domini** - roku Pána
- 47) **ante diem** - predčasne
- 48) **a priori** - už vopred (bez ohľadu na skúsenosť vyvodzovať napr. závery)
- 49) **a posteriori** – zo skúsenosti, dodatočne
- 50) **apud iudicem** – v prítomnosti sudcu
- 51) **arbiter** – rozhodca, sudca sporoch, kde sa vyžaduje istá špeciálna odborná znalosť
- 52) **argumentum** – dôkaz, dôvod
 - **argumentum e contrario** – dôvodenie z opaku
 - **argumentum ex lege** – dôvodenie zo zákona
 - **argumentum ex exemplo** – dôvodenie z precedensu

- 53) **ascendentes** - predkovia
 54) **audiatur et altera pars** – vždy treba vypočúť aj druhú stranu (protistranu)
 55) **auxilium** – (právna) pomoc

B

- 56) **beneficium** – dobrodennie, výhoda
 57) **bilateralis** - dvojstranný
 58) **bona** - majetok
 • **bona acquisita** - nadobudnutý majetok
 59) **bona fide** - v dobrej viere, dobromyseľne

C

- 60) **capitis deminutio** - zníženie právnej spôsobilosti
 61) **casus** – náhoda, prípad, nehoda
 62) **causa** - príčina, spor, sporná vec
 • **causae cognitio** – preskúmanie veci, sporu
 • **causa finita est** - záležitosť/ spor je ukončený (je zbytočné ho znovu nastoľovať)
 • **causa remota** – nepriama príčina
 • **causa proxima** – bezprostredná príčina
 63) **caveat emptor/venditor** – nech sa kupujúci/predávajúci stará o kvalitu kupovaného/predávaného tovaru (nesie za ňu zodpovednosť)
 64) **cessio** - postúpenie pohľadávky
 65) **clausula** - výhrada, doložka
 66) **cognatio** - pokrvný príbuzenstvo
 67) **cognitio** - preskúmanie
 68) **commercium** - obchod, spôsobilosť obchodovať
 69) **concursum** – súbeh
 • **concursum actionum** – súbeh žalôb
 • **concursum causarum** – súbeh dôvodov
 70) **condemnatio** - odsúdenie
 71) **condicio** – podmienka
 • **condicio facti** – faktická podmienka
 • **condicio iuris** - právna podmienka
 • **condicio sine qua non** - podmienka, bez ktorej nie (od ktorej nemožno ustúpiť)
 72) **conductio** - nájom veci
 73) **confessio** – priznanie, doznanie
 74) **conubium** - manželstvo
 75) **consensus** - súhlas, zhoda
 • **consensus omnium** - súhlas všetkých, všeobecný súhlas, zhoda
 76) **constat** - je známe, je isté
 77) **contra** – proti
 • **contra bonos mores** – o konaní, ktoré sa prieči dobrému vychovaniu
 • **contra ius** – v rozpore s právom

- **contra legem** - proti zákonu, v rozpore so zákonom
 - **contra rationem iuris/legis** – proti zmyslu práva/zákona
 - **contra tabulas** - proti listine, proti písanému testamentu
- 78) **contractus** - zmluva, kontrakt
 • **contractus bilateralis** - dvojstranná zmluva
 • **contractus unilateralis** - jednostranná zmluva
 79) **corpus delicti** - predmet deliktu (ten, na ktorý sa trestný čin zamerá, alebo nástroj, ktorým bol trestný čin vykonaný)
 80) **corruptio** – podplatenie, skazenie, korupcia
 81) **crimen** – zločin
 • **crimen culposum** – trestný čin z nedbanlivosti
 • **crimen dolosum** – úmyselný trestný čin
 82) **culpa** - zavinenie, vina
 • **culpa lata** - hrubé zavinenie, nedbanlivosť
 • **culpa levis** - ľahké zavinenie, nedbanlivosť
 • **culpa in concreto** - vina v konkrétnom prípade
 • **culpa in abstracto** – vina vo všeobecnosti
 • **culpa in re** – zavinenie vo veci
 83) **cum sua causa** - vrátane vedľajších nárokov
 84) **cura** - starostlivosť opatera
 85) **curator** - opatrovník
 86) **curriculum vitae** - beh života, životopis

D

- 87) **damnatio** - odsúdenie
 88) **decretum** - nariadenie, rozhodnutie
 89) **de dato** - odo dňa (vystavenia listiny)
 90) **de facto** - skutočne, zo skutku, podľa skutočného stavu
 91) **defensor** - obhajca
 92) **de iure** - z práva, podľa práva
 93) **delictum** - protiprávny trestný čin, previnenie
 94) **de novo** – odznova, opätovne
 95) **derogatio** – čiastočné zrušenie (zákona)
 96) **descendentes** - potomkovia
 97) **de una parte** - z jednej strany
 98) **dies ad quem** - končiacia lehota, do dňa
 99) **dies a quo** – začiatková lehota, odo dňa
 100) **dies fasti** – dni vyhradené pre konanie súdov, úradné dni
 101) **dies nefasti** – dni, keď sa nesmeli súdiť
 102) **divortium** - rozvod
 103) **dolus** - úmysel, podvod
 • **dolus directus** – priamy úmysel
 • **dolus indirectus** – nepriamy úmysel

- **dolus malus** – zlý úmysel, podvod
- 104) **donatio** - dar, darovanie

E

- 105) **edictum** - pôvodne výnos kráľov a cisárov, neskôr verejná vyhláška
- 106) **eo ipso** - samo sebou (sa rozumie)
- 107) **ergo** – teda, preto
- 108) **et cetera, etc.** - a tak ďalej
- 109) **et alii, et. al.** – a ďalší, (má podobný význam ako et cetera, ale používa sa, keď ide o skupinu ľudí, napríklad v zoznamoch citovanej literatúry)
- 110) **exceptio** – námietka
- 111) **exclusive** - výnimočne, výlučne
- 112) **ex consilio** - na radu, podľa rady, zámerne
- 113) **ex contractu** – zo zmluvy
- 114) **exempli gratia** - napríklad
- 115) **ex decreto** – na základe súdneho výmeru, rozhodnutia
- 116) **ex delicto** - z protiprávneho činu
- 117) **ex dolo malo** – na základe zlého úmyslu
- 118) **ex eventu** - podľa výsledku
- 119) **ex mandato** - na základe poverenia
- 120) **ex nunc** - odteraz (účinné)
- 121) **ex officio** (aj v tvare **ex offio**) - z úradnej povinnosti
- 122) **ex pacto** – podľa, na základe zmluvy
- 123) **ex parte** – zaujato (od jednej zo strán)
- 124) **ex post** - po čine, dodatočne
- 125) **expressis verbis** - výslovne
- 126) **ex tunc** – odvtedy (o spätnej účinnosti)
- 127) **exemptio** - vyňatie spod súdnej právomoci iného štátu
- 128) **extra culpam** - bez viny, nevinný
- 129) **extra iudicium** - mimo súdu, mimosúdne
- 130) **extra ordinem** - mimo radu, mimo poradia, mimoriadne

F

- 131) **factum** – skutok,
- 132) **familia** – rodina
- **familia naturalis** - prirodzená rodina
 - **familia adoptiva** – adoptívna rodina
- 133) **forum** – súd, miesto súdu, námestie
- 134) **fontes iuris** - pramene práva
- 135) **fraus** – podvod, zločin
- 136) **fundus** - pozemok, usadlosť
- 137) **furtum** - krádež

G

- 138) **gradus cognationis** – stupeň pokrvného príbuzenstva

H

- 139) **heres** – dedič
- **heres testamentarius** – dedič stanovený závetom
 - **heres legitimus/ ex lege** – dedič stanovený zo zákona
- 140) **hereditas** – dedičstvo
- **hereditas testamentaria** – dedičstvo stanovené závetom
 - **hereditas legitima/ ex lege** – zákonné dedičstvo
- 141) **hic et nunc** - tu a teraz
- 142) **hoc est** - to je, to jest
- 143) **hoc sensu** - v tomto zmysle
- 144) **hoc tempore** - v tomto čase, teraz
- 145) **hoc loco** - na tomto mieste
- 146) **honor** – česť úcta vážnosť

I

- 147) **ibidem, ibid.** - na tom istom mieste
- 148) **imperium** – súhrnné oprávnenie majiteľa rodinnej moci nad ostatnými členmi rodiny
- 149) **in absentia**- v neprítomnosti
- 150) **in abstracto** – vo všeobecnosti
- 151) **in concreto** - v konkrétnom prípade
- 152) **in continuo** - bez prerušenia, súvisle, nepretržite
- 153) **in dubio** – v pochybnostiach
- **in dubio pro reo** – v pochybnostiach treba rozhodnúť v prospech obžalovaného
- 154) **in extenso** - v celej šírke
- 155) **in foro** – pred súdom
- 156) **in futuro** - v budúcnosti
- 157) **in genere** - vo všeobecnosti
- 158) **iniuria** - bezprávie
- 159) **in loco** - na mieste
- 160) **in medias res** – priamo k jadrú veci
- 161) **in personam** – proti osobe
- 162) **in principio** - v zásade
- 163) **in re** - vo veci
- 164) **in rem** - (zamerat' sa na vec) k veci
- 165) **in specie** - v tej istej podobe; najmä, menovite; podľa individuálne určenej veci
- 166) **in statu quo** - v súčasnom/terajšom stave
- 167) **in statu quo ante** - v predchádzajúcom stave
- 168) **in summa** - v celku, dohromady
- 169) **inter alia** – medzi iným, okrem iného
- 170) **ipso iure** - podľa samotného práva
- 171) **ipso facto** - podľa samotného činu
- 172) **iudex** - sudca
- **iudex ordinarius** – riadny sudca

- **iudex extraordinarius** – mimoriadny sudca
- 173) **iurisdictio** - súdna právomoc, súdnictvo
- 174) **iuris est** – právom je, toto je právo
- 175) **iurisprudentia** - právna veda
- 176) **ius – právo**
 - **iure** – podľa práva, právom, zákonne
 - **ius civile** - občianske právo
 - **ius gentium** - cudzinecké právo
 - **ius in personam** - právo proti osobe, obligáčné právo
 - **ius in re** - právo k veci, vecné právo
 - **ius naturale** - prirodzené právo
 - **ius non scriptum** – nepísané právo
 - **ius privatum** - súkromné právo
 - **ius publicum** - verejné právo
 - **ius proprietatis** - vlastnícke právo
 - **ius possessionis** - právo držby
 - **ius universale** – všeobecne platné právo (pre všetky štátne územia a ich príslušníkov)
- 177) **iurisprudentia** – právna veda
- 178) **iurisdictio** – právomoc (trestná a civilná súdna moc)
- 179) **iustitia** – spravodlivosť
- 180) **iustus** – zodpovedajúci právu, v súlade s právom
- 181) **iussu** – na príkaz, na rozkaz

L

- 182) **lex** - zákon
 - **lex communis** - všeobecný zákon
 - **lex data** - vyneseny, daný, stanovený zákon
 - **lex naturalis** – prirodzené právo, zákon
 - **lex non scripta** - nepísaný zákon
 - **lex personalis** – zákon platný pre, na danú osobu
- 183) **litis contestatio** – vyhlásenie, začatie sporu
- 184) **locatio** – nájom
 - **locatio ad longum tempus** – trvalý nájom
 - **locatio rei** – prenájom veci
- 185) **locus delicti** - miesto protiprávneho činu
- 186) **locus communis** - spoločné miesto, všeobecne známy výrok

M

- 187) **magistratus** – úradník
 - **magistratus populi Romani** – rímski úradníci
 - **magistratus minores** – nižší úradníci
 - **magistratus maiores** – vyšší úradníci
 - **magistratus designati** – zvolení úradníci

- 188) **mandatum** - príkazná zmluva, príkaz
- 189) **manu propria** - vlastnou rukou, vlastnoručne
- 190) **matrimonium** - manželstvo
 - **matrimonium legitimum** – legitímne manželstvo
- 191) **mea culpa** – moja vina (ja som na vine)
- 192) **meritum causae** - podstata sporu
- 193) **modus** - spôsob
 - **modus vivendi** – spôsob spolunažívania
- 194) **mortis causa** - pre prípad smrti

N

- 195) **ne bis in idem** – nie dvakrát v tej istej veci (právnická zásada, nesúdiť dva razy za ten istý priestupok)
- 196) **negotium** - právny úkon
- 197) **non plus ultra** - nič nad to (v práve znamená, že sudca nemá ísť nad žalobný návrh)
- 198) **nota bene** - dobre si zapamätaj (dosl. poznač si dobre)
- 199) **nullum crimen, nulla poena sine lege** – žiaden trestný čin, žiaden trest bez zákona (to čo trestný zákonník nepovažuje za trestný čin, nie je trestným činom, // zároveň nemožno ustanoviť nijaký trest, ktorý nie je obsiahnutý v zákone)

O

- 200) **obligatio** - záväzok
 - **obligatio ex contractu** - záväzok zo zmluvy
 - **obligatio ex delicto** - záväzok z protiprávneho činu
 - **obligatio ex lege** - záväzok zo zákona
 - **obligatio civilis** – záväzok podľa občianskeho práva
 - **obligatio naturalis** – naturálny záväzok
- 201) **ope exceptionis** - pomocou námietky

P

- 202) **pater familias** – otec rodiny
 - **patria potestas** – moc hlavy rodiny, otcovská moc
 - **patres** – členovia senátu, senátori
- 203) **per annum** - ročne, rok čo rok
- 204) **per diem** - za deň
- 205) **per exceptionem** - pomocou námietky
- 206) **per incuriam** – kvôli nedbanlivosti, ľahkomyselnosti
- 207) **per fraudem** - ľst'ou, podvodom

- 208) **per nefas** - neprávom, protiprávne, nedovoleným spôsobom
 209) **persona non grata** - nežiadúca osoba
 210) **poena** – trest
- **poena capitalis** – hrdelný trest
- 211) **possessio** - držba
 212) **possessor** - držiteľ
 213) **post factum** – dodatočne
 214) **post mortem** – po smrti
 215) **prima facie** - na prvý pohľad
 216) **primo loco** - na prvom mieste, ako prvé
 217) **pro et contra** - pre a proti
 218) **pro bono publico** – vo verejnom záujme, pre verejné dobro
 219) **pro forma** - len tak na oko, aby sa nepovedalo (dosl. pre formu)
 220) **pro futuro** - pre budúcnosť
 221) **pro nihilo** - pre nič, za nič
 222) **pro parte** - z určitej časti
 223) **propria manu** - vlastnou rukou

Q

- 224) **quid iuris** - čo je právom, aké je právo
 225) **quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quo modo, quando?** - kto, čo, kde, s kým, prečo, ako, kedy?

R

- 226) **res** - vec
- **res furtiva** - ukradnutá vec
 - **res immobilis** - nehnuteľná vec
 - **res mobilis** - hnuteľná vec
 - **res nullius** - vec nikoho
 - **res publica** - vec verejná, štát
 - **res corporales** – hmotné veci
 - **res incorporales** – nehmotné veci
- 227) **retro** - spätne
 228) **rigor iuris** - prísnosť práva

S

- 229) **semel pro semper** - raz a navždy
 230) **senatus populusque Romanus; SPQR** – slávnostná formulka – senát a ľud rímsky
 231) **senatusconsultum** – uznesenie senátu
 232) **sententia** - rozsudok
- **sententia capitalis** - rozsudok smrti
 - **sententia nulla** – neplatný rozsudok
- 233) **sine anno, loco et die** - bez udania roku, miesta a dňa
 234) **sua sponte** - sám od seba, dobrovoľne
 235) **status quo** - terajší stav

- 236) **status quo ante** – predošlý stav
 237) **stricto sensu** - v úzkom zmysle slova, výroku
 238) **sub conditione** - pod podmienkou
 239) **sub potestate** – v moci niekoho (dosl. pod mocou)
 240) **sub silentio** - pod mlčanlivosťou
 241) **successio ex iure** - zákonné dedenie, podľa zákona
 242) **sui iuris** - svojprávny
 243) **summa summarum** - úhrnom, spolu
 244) **summum bonum** - najvyššie dobro
 245) **suo nomine** - vo vlastnom, svojom mene
 246) **suo tempore** - v patričnej chvíli
 247) **suum cuique** - každému to, čo mu patrí

T

- 248) **terminus** - lehota
- **terminus ad quem/ante quem** - konečná lehota
 - **terminus a quo/post quem** - počiatočná lehota
 - **terminus technicus** - odborný výraz, termín
- 249) **testamentum** - testament, závet
 250) **testis** – svedok
- **testis oculatus** – očitý svedok
 - **testis unus, testis nullus** – jediný svedok nestačí (dosl. jediný svedok je ako žiaden svedok)

U

- 251) **ultima ratio** - posledný prostriedok (napr. žaloba, ak dlžník nereaguje na upomienky)
 252) **usus fori** - súdna obyčaj

V

- 253) **vice versa** - naopak, obrátene
 254) **vis legis** – právna sila zákona
 255) **vis maior** - vyššia moc